Šime Jurić

KODEKSI URBINSKE KNJIŽNICE VAŽNI ZA HRVATSKU, NAPOSE ZADARSKU POVIJEST

Poznato je, da se veoma veliki broj naših arhivalija, sredovječnih kodeksa i rukopisa iz novijeg doba kao i rijetkih naših knjiga nalazi danas u inozemstvu po raznim evropskim, pa i vanevropskim zemljama. Ta pojava sama po sebi nije neobična. Nema vjerojatno ni jednog naroda, koji je uspio sačuvati u svojoj zemlji sve svoje pisane spomenike. Ali u našem slučaju upada u oči neobično velika količina naših knjiga i rukopisa, koja je izvan granica naše zemlje. To su kod nas uzrokovale u prvom redu izuzetne političke prilike i veze, u kojima je stoljećima živio hrvatski narod ili pojedini njegovi dijelovi. Te su prilike i te veze kroz stoljeća uvjetovale stalnu i besprekidnu dijasporu hrvatskog naroda i njegove inteligencije, one su omogućile otuđivanje i pljačku hrvatskih kulturnih dobara u najrazličitijim oblicima i s najrazličitijim motivacijama.

Kao što se može i očekivati, najveći dio našeg materijala nalazi se u bibliotekama i arhivima najbližih naših susjeda i nekadašnjih političkih partnera: Italije, Madžarske i Austrije. Ali u javnim i privatnim zbirkama tih zemalja nalazi se, osim toga, još i neiscrpivo vrelo takvog materijala, koji u većoj ili manjoj mjeri dotiče i obrađuje naše ljude i naše krajeve, pa je radi toga i on od posebnog interesa za našu kulturnu i političku povijest.

Istraživačkim radovima Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Šime Ljubića, Franje Račkoga, Radoslava Lopašića, Petra Matkovića, Karla Horvata i čitavog niza drugih naših znanstvenih radnika utvrđeno je za priličan broj takvih za nas važnih dokumenata, literarnih rukopisa i knjiga mjesto, gdje se nalaze, načinjeni su njihovi popisi i prijepisi, a neki su već i objelodanjeni bilo u izdanjima naše Akademije, bilo u raznim drugim domaćim ili stranim znanstvenim publikacijama i časopisima.

Ali usprkos tome još uvijek mnogo toga izmiče oku i pažnji naše kulturne povijesti, jer se skriva u inozemnim bibliotekama i arhivima ili potpuno neregistrirano ili opet zabilježeno u katalozima i repertorijima, koji su velikom dijelu naših znanstvenih radnika praktički više ili manje nepristupačni. Nije potrebno posebno isticati, koliko bi bilo važno evidentirati taj materijal u inozemstvu i barem na taj način upozoriti na nj našu znanost. Sabrani podaci bili bi od dvostruke vrijednosti. S jedne strane oni bi pružili našoj znanosti mnoštvo novih spoznaja, koje bi i te kako bile važne za produbljivanje znanja o našim ljudima i događajima i različitim društveno-političkim i kulturnim pojavama u našoj zemlji i okolo nas, s druge strane dali bi sjajnu sliku kulturne ekspanzije hrvatskog naroda u tuđim sredinama.

Kao jedan od oblika rada na evidentiranju našeg kulturnog blaga u inozemstvu ističemo ovdje istraživanje po znanstvenoj literaturi i tiskanim katalozima stranih knjižnica i arhiva. Trebalo bi omogućiti glavnim našim znanstvenim knjižnicama i arhivima, da nabave one strane tiskane kataloge, u kojima se s pravom pretpostavlja da će se naći podaci o našem materijalu.

Surađujući na izradi Retrospektivne hrvatske bibliografije knjiga i sabirajući podatke za Savezni institut za zaštitu spomenika kulture pisac se ovog članka uvjerio o neobičnoj važnosti i koristi spomenutog pabirčenja po katalozima, bibliografijama i sličnoj literaturi pojedinih stranih naroda za našu kulturnu povijest. Jasno je, da ovakav rad ne može nikada nadomjestiti istraživanje po samom materijalu. Evidentičar ove vrste uvijek je ograničen na više ili manje škrte podatke, što mu ih pruža kataložni opis, iz kojega se katkada ne može uopće zaključiti, da li se i u kolikoj mjeri radi o građi, koja ulazi u sferu našega kulturnog interesa. Ipak u najvećem broju slučajeva kataložni podaci mogu poslužiti kao važne indikacije za dalje istraživanje i kao nužno potrebna predradnja za rad na terenu.

Za primjer takvog rada po tiskanim katalozima stranih knjižnica i arhiva donosimo ovdje bilješke načinjene na temelju tiskanog kataloga glasovite Knjižnice urbinskih vojvoda,[1] koja se danas u cjelini nalazi pohranjena u Vatikanskoj knjižnici u Rimu.

Urbinska je knjižnica jedna od najpoznatijih talijanskih kneževskih knjižnica iz doba humanizma i renesanse. Osim sredovječne teološke literature ona je bogata djelima iz najrazličitijih područja: medicine, astronomije, povijesti i t. d., kao i djelima najvažnijih staroklasičnih pisaca, talijanskih trečentista i suvremenih joj humanista. Važna je skupina te knjižnice također zbirka od nekih stotinjak in folio svezaka t. zv. »Obavijesti« (avvisi, monita, nuntii), neke vrsti novina XVI. i XVII. st., koje sadržavaju vijesti, što su ih iz raznih mjesta dobivali pojedini dvorovi pa su se prepisivanjem širile s jednog dvora na drugi. Iz popisa, koji ćemo ovdje navesti, vidjet ćemo, da ova knjižnica ima i priličan broj rukopisa, koji mogu u većoj mjeri interesirati i našu domaću znanost. Govoreći o ovoj knjižnici s obzirom na njezin sadržaj

Cosimo Stornajolo, popisivač njenih grčkih i latinskih kodeksa, citira riječi Marcijalove (I, 16): »Sunt bona, sunt quaedam mediocria, sunt mala plura«.[2] Ali čini se, da ovaj sud ipak ne pogađa potpuno istinu.

Za izgradnju Urbinske knjižnice najzaslužniji je vojvoda Federico I. Montefeltro (1444–1482). Oko 1463. počeo je sa svih strana skupljati rukopise za ovu knjižnicu. Djela, koja nije mogao inače nabaviti, dao je prepisivati. Prema svjedočanstvu Vespazijana Fiorentinca radilo je za urbinsku knjižnicu 14 godina 30–40 posebnih majstora-pisara.

Veći dio rukopisa dao je vojvoda ukrasiti i bogato uvezati tako, da je na knjižnicu potrošio preko 30.000 dukata.[3] U doba najaktivnijeg rada oko knjižnice (od 1472. do smrti vojvodine 1482.) boravio je na urbinskom dvoru kao učitelj i odgojitelj Federigova sina Guidobalda istaknuti humanistički pisac Hrvat Juraj Dragišić, općenito poznat pod latiniziranim imenom Georgius Benignus de Salviatis. Nije isključeno, da se vojvoda u odabiranju djela za svoju knjižnicu često koristio savjetima ovoga našeg učenog zemljaka. Kao spomen na boravak Dragišićev u Urbinu nalazimo u knjižnici sačuvane neke rukopise Dragišićeve.

I pojedini nasljednici Federigovi brinuli su se za knjižnicu naročito njegov sin Guidobaldo, u čije je doba urbinski dvor slovio kao visoka škola najfinije društvenosti.[4] Posljednji urbinski vojvoda Francesco Maria II. pridružio je rukopisnoj zbirci i tiskane knjige, koje prethodnici njegovi nisu nabavljali. Smrću ovog vojvode (1631) prešlo je urbinsko vojvodstvo iure supremi dominatus na rimskog papu. Samu je knjižnicu Francesco Maria II. ostavio oporukom nekolikim baštinicima, ali tako, da je glavni i najvažniji dio imao pripasti gradu Urbinu. Među baštinicima nastale su svađe i parničenja. Za knjižnicu se stala zanimati švedska kraljica Kristina, no do kupovine ipak nije došlo. Videći ovu situaciju, a u želji, da pod svaku cijenu dođe do ove znamenite knjižnice, papa Aleksandar VII., na poticaj legata Luigia Homodeo, izda 7. VIII. 1657. breve, u kom nalaže spomenutom legatu, nek se pobrine, da »što prije preveze u Rim Urbinsku zbirku rukopisa ad tutiorem custodiam«.[5] Istodobno, kao odštetu za knjižnicu, papa je dodijelio gradu Urbinu pomoć od 10.000 škuda. Na taj je način urbinska knjižnica prispjela 1658. u Vatican, gdje je bila smještena u posebne prostorije. Zanimljivo je da je prvi, komu je bila povjerena izrada inventara urbinskih latiničkih kodeksa, bio i opet naš čovjek, Dubrovčanin Stjepan Gradić, znameniti polihistor i bibliotekar vatikanske knjižnice.

U toku kasnijeg vremena urbinskoj knjižnici bilo je pridruženo nešto grčkih i latiničkih kodeksa (na pr. u XVIII. st. oko 100 kodeksa Paganinia Gaudenzija, Giovanni Andree Lorenzanija i dr.), iako s njom nisu imali nikakve veze. Danas rukopisna zbirka Urbinskog odjela u Vaticanu (Fondo Urbinate) broji ukupno: 1768 latinskih kodeksa (ili točnije latiničkih, jer su tu ubrojena i razna djela na talijanskom, francuskom, španjolskom pa i – hrvatskom jeziku!), 165 grčkih i 59 hebrejskih. Tiskani katalozi postoje za zbirke latinskih[6] i grčkih[7] kodeksa.

Sadržaj Urbinske knjižnice nije potpuno nepoznat našoj znanosti. Kao jednog od prvih naših učenjaka, koji se koristio rukopisima ove knjižnice, možemo spomenuti poznatog dubrovačkog historika Mavru Orbinija.

Govoreći o M. Orbiniju Franjo Marija Appendini kaže: »I duchi di Urbino furono i suoi mecenati e gli aprirono la loro gran libreria dove raccolse la maggior parte delle sue notizie.«[8] U novije doba materijalom urbinske knjižnice pozabavili su se Franjo Rački[9] i Karlo Horvat,[10] koji su pojedine spomenike iz nje i objelodanili. Kako ovim istraživanjima nije u cjelini iscrpljeno iz Urbinske knjižnice sve, što može biti od interesa za našu povijest, smatrali smo, da ne će biti na odmet pregledati u tančine tiskane kataloge ove knjižnice i pobilježiti sistematski svu građu, koja je za nas zanimljiva, a može se utvrditi na temelju samih kataložnih opisa. Materijal, koji smo na ovaj način registrirali, podijelili smo radi veće preglednosti u dvije skupine:

I. *Kodeksi, u kojima dolaze djela pisaca Hrvata i onih stranih pisaca, koji potječu iz jugoslavenskih krajeva ili su kao stranci dulje vremena živjeli i djelovali u našoj sredini.* U ovoj su skupini pobilježeni ovi pisci:

Bagellardus Paulus (ili Bajalardus), rodom Riječanin (u. 1492), liječnik, prof. na Padovanskom učilištu, pisac prve rasprave o dječjim bolestima,

Beccadelli Lodovico, dubrovački biskup (1555–1564) pisac brojnih moralno filozofskih i historičkih rasprava,

Cedulinus Petar, hvarski biskup (1581–1634),

Chierigato Lionello (Leonellus Chieregatus ili Lionello Chericati), biskup u Rabu (1472–1484), pa u Trogiru (1484–1488), kasnije papinski legat a latere, istaknuti humanistički pisac (u XV. st. izišlo je 17 izdanja raznih njegovih djela),

Cortesius Paulus, koga kažu starinom Zadranina, (rođen 1465) poznati humanistički književnik,

Ćipiko Koriolan (u. 1475) Trogiranin, hrabri pomorac i povjesnik,

Dragišić Juraj (oko 1450–1520) teolog i filozof, jedan od najuglednijih hrvatskih humanista,

Gradić Stjepan (1613–1683) Dubrovčanin, poligraf, bibliotekar Vatikanske knjižnice,

Gučetić Nikola Vidov (1549–1610) jedan od najvećih dubrovačkih filozofa, autor više pravnih, filozofskih i retoričkih djela,

Gundulić Frano (1539–1589) Dubrovčanin, političar i pravnik, koji je izvršio posljednju redakciju starih dubrovačkih zakona,

Herman Dalmatinac (XII. st.) jedan od najznamenitijih sredovječnih prevodilaca s arapskog na latinski jezik,

Kašić Bartolomej (1575–1650), isusovac, pisac prve hrvatske gramatike i raznih teoloških djela,

Muzio Girolamo (1496–1576), starinom Kopranin, autor brojnih rasprava na latinskom i talijanskom jeziku,

Modruški Nikola, rodom Kotoranin, modruški biskup (1461–1481) pisac govora i posjednik bogate zbirke kodeksa, koja se danas najvećim dijelom nalazi u biblioteci Angelica u Rimu,

Patricius Franciscus (1529–1597) Cresanin, koji se istakao kao autor brojnih djela iz filozofije, astronomije, meteorologije i rimskih starina,

Toma Arhiđakon (1201–1268) Splićanin, najvažniji naš sredovječni historik,

Vergerius Petrus Paulus stariji (oko 1370–1444), Kopranin, poznati humanistički pisac.

II. *Kodeksi, koji sadržavaju bilo kakve vijesti ili podatke o našim ljudima i našim krajevima kao i oni, u kojima dolaze razni sastavci (pisma, pjesme i t. d.) upućeni ili posvećeni našim ljudima.*

I.

Sign. *336*, kod. XV. st., 323×200 mm, II+225 l., pisan rukom Matthaei de Contugiis de Vulterris, ukrašen.

Sadržava djela Libanija Sofiste u lat. prijevodu.

(L. 210–223) (Apologia divitis affectatae tyrannidis accusati *Lionello Chierigato* interprete) Inc. Pius hic quidem o iudices ... Des. ... infelices permisi cives.

Sign. *475*, kod. XV. st., perg., 328×229 mm, II+171 l., ukrašen.

Osim djela Laktancija Firmijana i Ludovica de Guastis sadržava još:

(L. 89–170) *Francisci Patricii* Prisciani De octo partibus orationis librorum I–XVI compendium.

Na kraju spisa (l. 169^{v}) nalazi se »epigramma tetrastichon«, koji je izdao A. M. Bandini: Bibliotheca Leopoldina Laurentiana. Florentiae, 1791–1793. Vol. III.

Sign. *499*, kod. XVII. st., pap., 277×204 mm, II+343 l., pisan kurzivom, bez ukrasa, uvezan, na hrptu grb Leona XIII. i bibliotekara G. B. Pitre.

Sadržava: Varie compositioni in Theologia del Sig. *Nicolò di Vito Gozzi*, Gentil' huomo Raguseo Dottore in Theologia, et Filosofia, et nell' Accademia degl' Insensati di Perugia detto l'occulto; Dedicate da Vito suo figliuolo al serenissimo signor Francesco Maria Duca d' Urbino. L'anno 1611 li 28 d'Aprile.

(L. 1–101) Lettioni [I–X] sopra il Quarto delle Sentenze lette nel Domo di Ragusa ... del 1601 de Gennaro.

(L. 102–234) Lettioni quatordeci sopra il Capo Primo dell' Euangelio di san Giouanni ... fatte nel Domo di Ragusa ... cominciate la prima Domenica di Decembre del 1601 e finite doppo la Pasqua della Resurretione del 1602.

(L. 235–343) Lettioni [I–XII] sopra il Cap. V di Paulo Apostolo ad Romanos fatte da ... 1603.

Sign. *500*, kod. XVII. st., pap., 277×204 mm, IV+266 l., pisan istom rukom kao i kod. 499.

Sadržava: Varie compositioni in Theologia del Sig. *Nicolo di Vito Gozzi*, Gentil'huomo Raguseo Dottore in Theologia, et Filosofia, et nell' Accademia degl'Insensati di Perugia detto l'occulto; Dedicate da Vito suo figliuolo al serenissimo signor Francesco Maria Duca d'Urbino. L'anno 1611 li 28 d'Aprile.

(L. 1–87) Sopra il Capo 2° in Genesi uerso 8 De Paradiso [Lettioni I–X].

(L. 88–194) Le tredeci Lettioni de Usuris.

(L. 195–213) Lettioni [I–II] de Indulgentiis.

(L. 214–223) Lettione unica della Esscomunicatione.

(L. 224–238) Lettioni [I–II] de partu Virginis.

(L. 239–263) Letre Lettioni contro li Ebrei.

Sign. *514*. kod. XVII. st., pap., 300×223 mm, 257 l., uvezan, na hrptu grb Pija XI. i bibliotekara A. Tosti-ja.

Sadržava: *Nicolai Viti Gozzi* patritii reip. ragusinae tractatus.

(L. 1–65) De anima.

(L. 66–116) De daemonibus.

(L. 117–185) De angelis.

(L. 186–257) De Deo.

Sign. *565*. kod. XV–XVI. st., perg., 211×138 mm, 50 l., ukrašen, uvezan, na koricama uveza grbovi Pija VI i bibliotekara Fr. X. de Zelade.

Sadržava: *Georgii Benigni Salviati*, fratris ord. minorum, sacre theologiae professoris de communicatione divinae naturae, dialogus inter Sixtum IV pont. max. et Fridericum Urbini ducem.

Isp. d. H. Sbaralea: Supplementum ad Scriptores trium ord. s. Francisci. Romae, 1908. str. 303 i d.

Sign. *576*. kod. XVI. st., pap., 220×165 mm, I+27 l., uvezan.

Sadržava: *Patrizi Francesco* la città felice.

Autor je ovo djelo posvetio Urbanu Vigorio biskupu Senegaglie i Girolamu dalla Rovere, a izišlo je tiskano u Veneciji kod G. Griffa 1553.

Sign. *586*. kod. XV–XVI. st. pap., 215×141 mm, I+50 l., ukrašen, uvezan, na koricama grbovi Pija VI i bibliotekara Fr. X. de Zelade.

N(icolai) episcopi modrussiensis de titulis et auctoribus psalmorum. Djelo je posvećeno Angelu Faseolu.

Sign. *729*. kod. XV–XVI. st., perg., 214×136 mm, II+74 l., ukrašen.

Sadržava pjesme raznih pjesnika na talijanskom jeziku, među ostalim i pjesme *Pavla Cortesiusa*.

Većinu tih pjesama izdao je Zannoni u Rendiconti della R. Acc. dei Lincei, 1892, 1, 371 i d. pod naslovom »Strambotti inediti del sec. XV«., a neke su izišle u djelima Seraphino Aquilano. Opere. Firenze, 1516 i Vincenzo Calmeta. Compendio de cose nove. Venetia, 1508.

Sign. *800.* kod. 1634, pap., 196×133 mm, IV+59 l. uvezan, na hrptu grb Pija IX i bibliotekara G. B. Pitre.

Sadržava: *Kassich Bartholomaei* s. I. Piesni duhovne od Pohvala boxyieh.

Ovaj je rukopis prvi opisao Karlo Horvat (isp. Savremenik, I/1906, str. 33–34) i izdao ga u Građi za povijest književnosti hrvatske, knj. 7, str. 200–237.

Sign. *814.* kod. XVI–XVII, st., pap., 270×200 mm, u dva dijela (II+343 i 344–585 l), pisan od različitih ruku.

Sadržava različite historijske spise; u drugom dijelu dolaze tri biografije L. Beccadellija:

(L. 346–387) *Beccadello Ludovico,* arcivescovo di Ragusa, della Vita di messer Francesco Petrarca.

(L. 389–462) Vita del card. Gasparo Contarini.

(L. 463–539) Vita del card. Reginaldo Polo.

Posljednju biografiju preveo je na latinski jezik Hrvat Andrija Dudić, a tiskana je u knjizi Pole Reginal. Epistolarum Reginaldi Poldi et aliorum ad ipsum collectio. Brixiae, 1743. P. 1.

Sign. *827.* kod. XVI. st., pap., 263×196 mm, u dva dijela (I+277 i II+278–599 l.), pisan od različitih ruku.

Sadržava izvještaje venecijanskih poslanika i razne historijske spise; u drugom dijelu dolazi spis:

(L. 278–337) *Gondola Francesco,* relatione fatta alla santità di n. s. Gregorio XIII d'alcuni particolari del Turco. (Dat.) Di Roma il primo di Xbre, 1574.

Sign. *836.* kod. XVII st., pap., 263×190 mm, III+536 l., pisan od različitih ruku.

Sadržava izvještaje venecijanskih poslanika i razne historijske spise; za nas je osobito interesantan izvještaj:

(L. 406–424) *Cedulini* (u rukopisu Codelini) *Pietro,* vescovo di Liesina, relatione del presente stato dell'imperio Turchesco et molti particolari degni di consideratione, fatta al. Clemente VIII ... 1594.

Sign. *856.* kod. XVII st., pap., 264×195 mm, u dva dijela (II+274 i 275–536 l.), pisan različitim rukama.

Sadržava govore i spise različitog sadržaja; zabilježili smo u prvom dijelu:

(L. 99–112) *Becattello (Ludovico),* arcivesc. di Ragusa, intorno al pigliar le moglie.

Sign. *910.* kod. XVII st., pap., 204×155 mm, IV+191 l., uvez iz XVII st.

Sadržava: *(Toma Arhidakon)* Chronica Dalmatiae et Salonae.

Spis je nepotpun, završava riječima »cum effectu cepit Spalaten«. L. I–IV i 910–195 prazni. Ovo je prijepis Tomina djela Historia Salonitana načinjen u XVII. st.

Sign. *923.* kod. XV st., perg., 250×175 mm, II+178 l., ukrašen, uvezan, na hrptu grb Inocenta XII i bibliotekara L. Brancati de Lauria.

Sadržava razne spise o zauzeću Carigrada i ratovima s Turcima.

(L. 43–107) *Coriolani Cepionis* dalmatae, Petri Mocenici imperatoris gestorum libri 1–3.

Ovo je djelo našeg Ćipika doživjelo što u originalu, što u prijevodima 6 izdanja (1477, 1544, 1570, 1594, 1611, 1796).

Sign. *995.* kod. XV st., perg., 210×132 mm, III+98 l., ukrašen, uvezan, na hrptu grbovi Pija IX i bibliotekara A. Mai.

Sadržava: *Georgii Benigni,* ord. min., Federicus de anima regni principe. (Dialogus)

L. I–III i 96^{v}–98 prazni.

Sign. *1011.* kod. XVI. st., pap., 304×210 mm, 333 l., uvezan.

Mutio Girolamo, iustinopolitano, dei detti e fatti di Federico II, duca di Urbino.

Djelo je izišlo tiskano u Mlecima 1605 pod nasl. »Historia de'fatti di Federico di Montefeltro«, ali ne sadržava sav tekst ovog rukopisa.

Sign. *1023.* kod. XVI–XVII st., pap., 291×227 mm, VII+409 l., uvezan.

Sadržava životopise pojedinih urbinskih vojvoda i neke druge historijske spise; za nas su interesantni:

(L. 50–85) [*Mutii Hieronimi* Gesta militaria nonnulla Francisci Mariae I, Urbini ducis.] Inc. Francesco Maria figliuolo adottivo ...

(L. 391) [Fragmenta relationis de itinere Francisci Mariae I, Urbini ducis, per Italiam meridionalem, Dalmatiam ...] Inc. Et 400 archibuaieri ...

Sign. *1194.* kod. XV. st., perg., 231×142 mm, III+198 l., pisan rukom Federica Veterana, uvezan.

Sadržava djela nekolikih staroklasičnih i humanističkih pisaca. Za nas su interesantni spisi:

(L. 1–45) *Petri Pauli Vergerii* ad Ubertinum, carrariensem, de ingenuis moribus et liberalibus studiis.

(L. 74–82) *Petri Pauli Vergerii* ad illustrem Ymolae dominum, Ludovicum alodosium, pro deiecta status Virgilii Maronis epistole.

Prvi je spis poznato pedagoško djelo Vergerijevo, koje je u samom XV. st. doživjelo preko 20 izdanja. Drugo je djelo izdao Muratori u svojoj zbirci Rerum italicarum scriptores. Mediolani, 1730. T. XVI. str. 215–220.

Sign. *1219.* kod. XVI–XVII, pap., 265×200 mm, III+273 l., uvezan.

Sadržava: *Gozzii Nicolai Viti* maioris, patritii reip. ragusinae ex accademia insensatorum, commentaria in primum librum artis rhetoricorum Aristotelis.

Djelo je posvećeno urbinskom vojvodi Franji Mariji II. L. I, III i 273 prazni.

Sign. *1257.* kod. XV. st., perg., 150×100 mm, 86 l., ukrašen, uvezan.

Sadržava: *Petri Pauli Vergerii,* iustinopolitani, viri eloquentissini, ad Ubertinum Carariensem de ingenuis moribus et liberalibus adolescentiae studiis.

Isp. bilješku uz kodeks sign. 1194.

Sign. *1353.* kod. XV. st., pap., 268×187 mm, 87 l. pisan rukom Luciana Savini, uvezan.

Sadržava razne medicinske spise. Za nas je interesantan spis:

(L. 17–43) *Pauli Bagellardi* (ili *Bajalardi*), a Flumine, libellus de aegritudinibus infantium ad ilustrissimum principem Nicolaum Throni.

Djelo je prva rasprava o dječjim bolestima, u XV. st. doživjelo je tri izdanja: Padova, 1472; Padova, Matej Cerdonis, 1487; Brescia, Boninus de Boninis, 1486. Ovo je prijepis iz jednog primjerka 2. izd.

Sign. *1388.* kod. XVII. st., pap., 288×220 mm, 107 l., uvezan.

Sadržava: *Gradi Stephani* inventarium.

Ovo je popis latinskih kodeksa Urbinske biblioteke, koji je načinio S. Gradić poslije njezina prijenosa u Vatican. Sastoji se od listića ispisanih Gradićevom rukom nalijepljenih na stranice jedne obredne knjige.

Sign. *1428.* kod. XIV. st., perg., 198×135 mm, II+188 l. ukrašen, uvezan.

Sadržava različita matematska i astronomska djela; za nas je interesantan spis:

(L. 186–187) Compositio chelindri.

U katalogu spominje se to kao djelo Hermana Kontrakta (Hermanni Contracti caput I libri II de utilitatibus astrolabii), ali je prema istraživanjima francuskog učenjaka Clervala autor ovoga djela naš zemljak *Herman Dalmatinac.*

Sign. *1449.* kod. 1606., pap., 220×163 mm, 65 l., uvezan.

Sadržava: *Gozzi Nicolai Viti,* ragusini, ex academia insensatorum, breve compendium in duo prima capita tertii de anima Aristotelis. (Dat.) Ragusii 1606.

Djelo je posvećeno urbinskom vojvodi Franji Mariji II. L. I^{v}, III, 64^{v} i 65 prazni.

Sign. *1765.* kod. XVII. st., perg., 372×253 mm, III+95 l., uvezan.

Sadržaca: *Mutio Girolamo* giustinopolitano historia de fatti di Federico di Montefeltro, duca d'Urbino, libri I–III.

Djelo je izišlo tiskano pod istim naslovom u Mlecima kod G. B. Ciottija 1605.

Potpunosti radi navodim, da se u Urbinskoj knjižnici nalazi više kodeksa, koji sadržavaju spise *Minucci Minuccia,* zadarskog nadbiskupa (1596–1604), pisca promletačkog djela »Historia degli Uscocchi«, koje je što u originalu, što u prijevodima doživjelo 7 izdanja. To su: sign. *854* (L. 451–452) Discorso sopra le cose del duca di Sassonia: sign. *857*

(L. 302–332) Sopra l'impresa che si potesse tentare per il nuovo re di Spagna Filippo II. (L. 333–334) Sopra quello che potesse partorire l'investitura della Fiandra nell'infante di Spagna; sign. *1028* (L. 297–324) Parlamento fatto d'ordine di n. s. papa Clemente in senato veneto per la lega et guerra contra il turco, l'anno 1596. (Ostalo smo spomenuli zajedno s bilješkama o drugom materijalu), zatim spise *Giovanni Ingegneri*ja, koparskog biskupa (1576–1600). Isp. sign. *1137* Contra la sofistica disciplina dei giureconsulti i sign. *1138*, koja sadržava prijepis spomenutog djela.

II.

Sign. *401*. kod. XV. st., perg., 374×232 mm, II+360 l., ukrašen.

Sadržava različite spise (pisma, govore, komentare) Eneje Silvija Piccolominija, kasnije pape Pija II. pa pisma nekih drugih osoba. Nas u ovom kodeksu interesiraju:

a) četiri pisma E. S. P-a upućena Ivanu Vitezu od Sredne (l. 73, 109^{v}, 115^{v}, 129)

b) tri pisma Ivana Viteza E. S. P.-u (l. 109-110)

c) pismo Ivana Kapistrana E. S. P.-u i obratno (l. 91, 148)

d) jedno pismo E. S. P.-a Antoniu Becadelliju, u kom se spominje P. P. Vergerije stariji (l. 212)

Pisma I. Viteza objelodanio je Fraknói V. u djelu: Vitez de Zredna, Ioannes. Orationes in causa expeditionis contra Turcas. B. Pestini, 1878, a pisma E. S. P.-a I. Kapistranu i A. Beccadelliju objelodanjena su u njegovim Opera, quae extant omnia. Basileae, 1551.

Sign. *402*. kod. XV. st., perg., 374×235 mm, II+340 l.; pisan rukom Federiga Veterana.

Sadržava različite spise (pisma, epigrame, manja djela) E. S. Piccolominija i dva spisa o njemu. Zabilježili smo:

(L. 43–44) Gaspar Sligk Maticoni bano Sclavoniae et Laurentio palatino Hungariae magnificis fratribus et amicis carissimis ... Datum in nova civitate VII Decembris MCCCCXLIII. Pismo Schlickovo upućeno je Matku Talovcu, banu Slavonije (1436–1444).

Sign. *403*. kod. XV. st., perg., 374×234 mm, II+ 334 l.

Sadržava razna pisma E. S. Piccolominija i neke spise sv. Ivana Zlatoustog i Leodrisija Crivelli. Zabilježili smo:

Tri pisma E. S. P-u Ivanu Vitezu od Sredne (I. 7, 39^{v}, 72–73). Isp. Fraknói V. o. c.

Sign. *405*. kod. XV. st., perg., 363×230 mm, III+368 l., ukrašen.

Sadržava tri spisa E. S. Piccolomija i pjesme Federiga Veterana; za nas je interesantan spis Piccolominijev:

(L. 183^{v}–248) Epistola ad Ioannem episc. varadiensem de conventu ratisponensi, jer je upućen Ivanu Vitezu od Sredne. Isp. Fraknói V. o. c.

Sign. *454.* kod. XV. st., perg., 307×220 mm, II+56 l., ukrašen.

Flavii Blondi forliviensis Romae instauratae libri I–III. Ovo je rukopis djela, što ga je, kao što je opće poznato, tiskao u Veroni 1481, naš tipograf Dobruško Dobrić.

Sign. *712.* kod. XV. st., perg., 276×188 mm. III+140 l., ukrašen.

Sadržava pjesme i pisma Tita Vespazijana Strozze; za nas su zanimive pjesme i pisma upućena Ivanu Česmičkom i Ivanu Vitezu od Sredne:

(L. 7–12) Apologia pro amore ad Ianum Pannonium poetam.

(L. 18^{v}) ad libellum suum.

(L. 56) ad Ianum (Vitez) pannonium poetam.

Ove su pjesme izišle u djelu: Strozii poetae pater et filius. Venetiis, In aedibus Aldi et A. Asulani soceri, 1513.

Sign. *721.* kod. XV st., perg., 221×140 mm, III+38 l., ukrašen.

Sadržava epigrame milanskog pjesnika Kristofora Delija (Christophorus Delius). Među njima dolazi jedan oktastih posvećen:

(L. 18^{v}) Nicolao episc. modrusiensi Inc: Praesul honos cleri magnus Nicolae Modrusi ...

Sign. *728.* kod. XV i XVI st., pap., 200×144 mm, 44 l., pisan od tri ruke.

Sadržava pjesme Ivana Marije Filelfija, Baptiste Spagnolija i Benedikta Morandija, osim toga opis priprema za ulazak Karla V. u Napulj i za nas interesantan spis:

(L. 29–37) De situ Pannoniae et eius terminis, de longitudine et latitudine et de mebris ad regnum spectantibus.

Sign. *816.* kod. XVI–XVII st., pap., 267×198 mm, u dva dijela (IV+261 i 262–523 l.), pisan od različitih ruku.

Sadržava različite historijske spise: za nas su interesantni u drugom dijelu:

(L. 299–328) Raguaglio della rotta et progressi della guerra trala maestà cesarea e il signor Turco.

(L. 329–334) Relatione di doi christiani, sudditi Turchesci, intervenuti nell' assedio della fortezza di Sischa in Crovatia e nel fatto d'armi ... tra l'esercito imperiale et quello del Turco sotto li 2 di giugno 1593.

(L. 349–360) L'infelice successo di Elissa. Inc. »Elissa é fortezza lontana da Spalato miglia sei ...«

Ovaj je posljednji spis o Klisu (!) objelodanio Karlo Horvat u djelu: »Novi historijski spomenici za povjest Bosne i susjednih zemalja. Sarajevo, 1909.« str. 42–53. U ovom kodeksu našlo bi se vjerojatno i drugih podataka, koji bi mogli interesirati našu znanost, iako nam to kataložni opisi direktno ne govore.

Sign. *817.* kod. XVII st., pap., 265×189 mm, u tri dijela (II+189 i 190–414 i 415–605 l.), pisan od različitih ruku.

Sadržava različite historijske spise: za nas su interesantni: dio II

(L. 293–337) Minucci Minutii relatio seu epistolae 1–2 de diaeta Ratisponensi ad avunculum.

(L. 385–414) Fabbarino Ruggiero, gentilhomo Bresciano, il quale si ritrovò presente, guerra di Crovazia et Ungheria dell anno 1592 al anno 1595.

Dio III (L. 428–441) Discorso o più tosto raguaglio di Ragusa.

(L. 442–445) Narratione del tumulto di Ragusei contro le galere Venetiane [epistola], di galera dal porto di santa croce di Ragusci, li 5 febraro 1596.

Vjerojatno bi se i u nekim drugim spisima ovog kodeksa na pr. De rebus Venetis (L. 477–513) moglo naći podataka, koji bi zanimali našu znanost, ali bi se to moglo utvrditi samo na osnovu rukopisa.

Sign. *826.* kod. XVI, pap., 325×214 (293×185) mm, u dva dijela (II+143 i 144–386 l.), pisan od više ruku.

Sadržava izvještaje mletačkih poslanika te neke druge spise historijskog i teološkog sadržaja. Zabilježili smo:

(L. 240–280) [Bon Michiel et Erizzo Gaspare, sindaci in Dalmazia, 1559, relazione.]

Ovaj je izvještaj tiskao Šime Ljubić u Commissiones et relationes Venetae III. (Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium Zagrabiae, 1880. Vol. XI, str. 112–134), ali ne iz ovog kodeksa.

Sign. *829.* XVI–XVII st., pap., 251×192 mm, u četiri dijela (III + 209 i 210–364 i 365–538 i 539–712 l.) pisan od više ruku.

Sadržava izvještaje mletačkih poslanika i razne historijske spise; za nas su interesantni spisi:

Dio I (L. 1–58) Giustiniano Andrea, relatione di Dalmatia et Levante 1576.

(L. 59–142) Suriano Nicolò, proveditor dell'armata, relatione, 1583.

Surianov izvještaj zanimljiv je za nas, jer u njem dolazi opis utvrda i gradova u Mletačkoj Dalmaciji i Istri i razni podaci o Uskocima.

Sign. *830.* kod. XVI–XVII st., pap., 269×200 (270×208) mm, u dva dijela (XV+268 i 269–552 l.) pisan od različitih ruku.

Sadržava izvještaje mletačkih poslanika i razne historijske spise; za nas je interesantan u drugom dijelu izvještaj izvanrednog mletačkog poslanika kod nadvojvode Karla iz 1568, u kom je riječ o Uskocima:

(L. 517–552) all'arciduca Carlo, relatione.

Ovaj je izvještaj objelodanio u izvatku Karlo Horvat u djelu: Monumenta historiam Uscocchorum illustrantia. Zagrabiae, 1910. P. I, str. 3–6. (Monum. spect. hist. Slav. meridionalium. Vol. 32.)

Sign. *832.* kod. XVI–XVII st., pap., 261×194 mm, u dva dijela (II+286 i 287–520 l.) pisan od više ruku.

Sadržava izvještaje mletačkih poslanika i razne historijske spise; pribilježili smo:

Sv. I (L. 196–214) Relatione della presa di Dolcigno, Antivari et Budua et la Goletta.

Sign. *833*. kod. XVI–XVII st., pap., 265×195 (250×180) mm, III+713.

Sadržava izvještaje mletačkih poslanika i razne historijske spise; za nas su važni spisi:

(L. 290–327) Suriani Nicolai Ragguaglio di tute le fortezze, città e castelli, che hanno li signori Venetiani in Istria, Dalmatia et Levante, 1583.

(L. 328–349) Suriani Nicolai ragguaglio della natione degli Uscocchi, delle fuste Turchesche, delle galere di ponente, 1584.

Ovi su spisi izvaci iz Surianova izvještaja, koji smo spomenuli u kodeksu sign. 129.

Sign. *835*. kod. 1629, pap., 265×191 mm, III+561 l., pisan od različitih ruku.

Sadržava izvještaje mletačkih poslanika i razne historijske spise; – nas u prvom redu interesiraju:

(L. 313–348) Zane Matthio, relazione di Dalmatia, 1588.

(L. 349–455) Valier Christofaro, relatione di Dalmatia, 1596.

(L. 456–463) Monte Battista, relatione del stato di terraferma della ... rep. di Venetia.

Prvi spis donosi popis pučanstva u Dalmaciji iz 1588 (ukupno 17.089 duša); drugi je objelodanio u izvodu Karlo Horvat u spomenutom djelu str. 152–155.

Sign. *838*. kod. 1613, pap., 274×206 mm. III+557 l., pisan od više ruku.

Sadržava izvještaje mletačkih poslanika i razne historijske spise. Pribilježili smo:

(L. 58–74) Donato Nicolo, relatione della Dalmatia. 1601.

Sign. *839*. kod. XVII. st., pap., 266×205 (214×154) mm, IV+602 l., pisan od različitih ruku.

Sadržava različite izvještaje; za nas su interesantni:

(L. 47–62) Cornaro Francesco, relatione dell'Istria.

(L. 64–69) Frontiere d'Ungheria.

(L. 70–79) [Visitatoris apostolici, relatio ad Sixtum V de populis christianis latinis sub turcica dominatione in Europa ac de unione inter principes christianos.]

Posljednji spis tiskao je Lämmer Hugo u Analecta Romana. Schaffhausen, 1861, a objelodanio ga je djelomično i Karlo Horvat u djelu: Novi historijski spomenici za povjest Bosne i susjednih zemalja. Sarajevo 1909. str. 14–17. U kodeksu se još nalaze tri spisa Minucci Minuccia o Njemačkoj (L. 107–295, 311–317).

Sign. *859.* kod. 1613., pap., 270×210 mm, III+510 l. pisan od različitih ruku.

Sadržava govore historijskog političkog i moralnog sadržaja. Zabilježili smo:

(L. 104–130) Giuditio Degli Uscocchi, tradotto di latino in volgare. Objelodanio ga Karlo Horvat.

Sign. *860.* kod. XVII st., pap., 264×203 (260×192, 206×150) mm, IV+546 l., pisan od različitih ruku.

Sadržava političke govore i razne spise iz oblasti etike i prirodnih znanosti. Za nas su interesantni spisi:

(L. 104–109) *Minucci Minuccio*, alcune considerationi sopra la republica del Bodino, lettera al p. Possevino (Dat.) Di Roma, 19. nov. 1588.

(L. 347–352) De progressi del Turco dopo la fondatione della fortezza di Petrina. Roma, 10 gen. 1593.

Sign. *865.* kod. XVII. st., pap., 257×195 mm, V+677 l., pisan od različitih ruku.

Sadržava razne instrukcije; pribilježili smo:

(L. 486–491) Ferdinandi I, regis Romanorum, instructiones. (486) Hansit Ioannis epist. (486^{v}) Hansit Ioanni, plebano Biglianae, Babatha Bernardo et N. pro visitatione monasteriorum et ecclesiarum Goritiae et specialiter in plebe Rippaci.

Hansitovo pismo upućeno je Luki Bizantiju, kotorskom biskupu, a datirano 23. IV. 1548.

Sign. *866.* kod. 1612, pap., 274×197 mm, VII+592 l., pisan od različitih ruku.

Sadržava instrukcije i pisma različitih osoba. Za nas su interesantne prije svega instrukcije pape Klementa VII. jer među njima dolaze:

(L. 77–91) al vescovo di Veglia (t. j. Ivanu della Torre, koji je bio krčkim biskupom od 1589–1623) (Dat.) Roma, 10 nov. 1595.

(L. 141–152) per d. Alessandro Camuleo, arciprete di s. Hieronimo di Roma, mandata a Teodoro, gran duca di Moscovia (Dat.) Roma, 27. gen. 1594.

(L. 158–161) al sig. Capitano Francesco Allegretti.

(L. 162–167) a monsig Doria commissario al campo di Ungaria. (Dat.) Roma, 5 Luglio 1594.

(L. 169–177) a monsig. vescovo di Ossero (t. j. Koriolanu Garzadoriju osorskom biskupu 1575.–1614. kao poslaniku u Kölnu) (Dat.) Roma, li 17 nov. 1593.

Pismo (L. 141–152) nosio je u Rusiju Hrvat Aleksandar Komulović, autor popularnog Nauka karstjanskog, Roma 1582. i Zarcala od ispoviesti, Roma 1616. i Venetia 1706. Uputa Franji Allegrettiju objelodanjena je u K. Horvat: Monum. historiam Uschoccorum illustrantia. Zagreb 1909 I, str. 75–78. (Monum. spectantia hist. Slav. meridionalium. Vol. 32)

Sign. *874,* kod. XVII. st., pap., 272×197 (272×205) mm, II+500 l., pisan od više ruku.

Sadržava različite spise pravno političkog karaktera; za nas je zanimljiv spis:

(L. 1–30) Resolutione dei dottori legisti intorno le controverse fra la casa d' Austria e la republica di Venetia ..., cioè i Venetiani sono patroni del mare Adriatico, e se possono imporre gabelle et datii ai naviganti sottoposti al dominio di casa d'Austria.

Sign. *1009.* kod. XVI. st., pap., 328×225 mm, 114 l., pisan od različitih ruku.

Sadržava pisma od različitih osoba i razne historijske spise. Ovdje bilježimo:

(L. 1–14) Francisci Mariae I de Ruere, Urbini ducis, epistolae 1–2 et sermo, jer tu dolazi njegov »Discorso sopra la Dalmatia«. Ovaj je govor izišao tiskan u Veneciji 1846. u brošuri Per le nobilissime nozze Bianchi-Agostini, a po drugi put izdala ga je Elisa Viani u djelu: I discorsi di Francesco Maria I della Rovere. Mantova 1902.

Sign. *1032.* kod. XVI–XVII. st., pap., 298×200 mm, II+254 l., uvezan.

Sadržava opis otoka Kandije od Leonarda Quirini i jedan za nas interesantan spis:

(L. 233–kraja) Sommario delle citta, Castelli, ville et anime che sono im terraferma sotto l'illma signoria di Venetia.

Sign. *1038.* kod. 1553–1559, pap., 320×225 mm, 363 l., uvezan.

Sadržava različite vijesti ili obavijesti (avvisi). Spominju se ove vijesti upućene iz naših gradova:

1554–1555 (L. 107–115) Decembre ... Zara (1)

1557 (L. 275–279) Ottobre–Novembre ... Ragusa (1)

O ovim »vijestima« isp. Ancel: Étude critique sur quelques recueils d'avvisi. (Mélanges de l'École Française de Rome. 1908. Vol. 28, str. 115 i d.)

Sign. *1039.* kod. 1558–1563, pap., 325×215 (325×225 i 288×215) mm, I+409 l., uvezan.

Sadržava različite vijesti ili obavijesti (avvisi). Zabilježili smo vijesti iz ovih naših gradova:

1559 (L. 57–64) Giugno-Luglio ... Ragusa (1)

Sign. *1040.* kod. XVI–XVII. st., pap., 305×211 mm, 625 l., uvezan.

Sadržava različite vijesti ili obavijesti (avvisi). Zabilježili smo ove naše gradove:

1565–1566 (L. 286–300) Agosto-Settembre. Gorizia (1)

1566–1567 (L. 373–387) Febraro-Marzo ... Lubiana (1).

Sign. *1041.* kod. XVI–XVII. st., pap., 316×212, u dva dijela (281 i 282–568 l.), pisan različitim rukama, uvezan.

Sadržava različite vijesti ili obavijesti (avvisi); zabilježili smo vijesti iz ovih naših gradova:

1569–1570. (L. 283–297) Maggio-Giugno ... Zara (2)
(L. 298–314) Giugno-Luglio ... Zara (3)
(L. 315–333) Luglio-Agosto ... Zara (3)
(L. 334–343) Agosto-Settembre ... Zara (1)
(L. 344–360) Settembre-Ottobre ... Zara (2)
(L. 361–372) Ottobre-Novembre ... Zara (1)
(L. 372–390) Novembre-Decembre ... Zara (1)
1570. (L. 496–509) Settembre–Ottobre. Ragusa (1)
(L. 510–543) Ottobre-Novembre ... Zara (1)

Sign. *1042.* kod. XVI–XVII st., pap., 316×220 mm, I+515 l., uvezan.

Sadržava različite vijesti ili obavijesti (avvisi); zabilježili smo ova naša mjesta:

1570–1571 (L. 25–38) Febraro-Marzo ... Zara (1)
(L. 39–51) Marzo-Aprile ... Lesina (1)
(L. 67–75) Maggio-Giugno ... Cattaro (1)
(L. 75–91) Giugno-Luglio ... Zara (1)
(L. 92–107) Luglio–Agosto ... Zara (1)
(L. 107–127) Agosto–Settembre ... Zara (1)
(L. 128–140) Settembre–Ottobre ... Zara (1)
1571–1572 (L. 199–236) Marzo-Aprile. Ragusa (2) ... Cattaro (1)
(L. 237–256) Aprile-Maggio ... Zara (1)
(L. 257–285) Maggio–Giugno. Cattaro (2)
(L. 355–422) Agosto-Settembre ... Cattaro (1) ... Zara (1)
(L. 471–490) Decembre ... Ragusa (1)

Sign. *1043.* kod. 1572–1574, pap., 316×224 (275×202) mm, 388 l., pisan od više ruku.

Sadržava različite vijesti ili obavijesti (avvisi); zabilježili smo ove naše gradove:

1572 (L. 60–67) Aprile-Maggio. Cattaro (1), Zara (1)
(L. 68–92) Maggio-Giugno ... Cattaro (1), Zara (1)
(L. 93–119 Luglio ... Novigrad (1), Sebenico (1) ... Zara (4) ... Ragusa (1)
(L. 120–146) Luglio-Agosto ... Ragusa (1)
(L. 194–209) Novembre-Decembre ... Zara (1)
1573 (L. 210–222) Gennaro. Zara (1)
(L. 262–291) Giugno-Luglio ... cap. Mattiucci Saporito lett. da Ragusa (4) ... Maffei Giov. B. lett. da Zara.

Sign. *1046.* kod. 1577–1579, pap., 305×216 mm, 474 l., pisan različitim rukama.

Sadržava vijesti (avvisi) Girolama Cortese i dr. upućene Franji Mariji II, urbin. vojvodi. Zabilježili smo:

1578 (L. 334–374) Agosto-Settembre ... Lubiana (1)

Sign. *1047* kod. 1578–1580, pap., 312×214 (286×214) mm, 463 l., pisan različitim rukama.

Sadržava vijeesti (avvisi) Girolama Cortese i dr. upućene Franji Mariji II., urbin. vojvodi. Zabilježili smo:

1579 (L. 297–342) Luglio-Agosto ... Ragusa (1)

Sign. *1054.* kod. 1585–1586, pap., 315×248 mm, 607 l., uvezan.

Sadržava vijesti (avvisi) različitih osoba upućene urb. vojvodi Franji Mariji II.; zabilježili smo:

1586 (L. 354–425) Luglio-Agosto ... Cataro (2)

Sign. *1061.* kod. 1592–1593, pap., 310×210 (280×205) mm, 758 l., uvezan.

Sadržava vijesti ili obavijesti (avvisi) različitih osoba upućene urbin. vojvodi Franji Mariji II.; zabilježili smo:

1593 (L. 366–435) Giugno-Luglio ... Sulla battaglia di Sischa in Croazia tra l'esercito imperiale e quello turco, 22 giu.

Sign. *1063.* kod. 1594–1595, pap., 316×205 (282×190) mm, 1000 l., uvezan.

Sadržava vijesti ili obavijesti (avvisi) različitih osoba upućene urbin. vojvodi Franji Mariji II.; zabilježili smo:

1595 (L. 195–281) Marzo-Aprile ... Lubiana (1)
(L. 602–728) Agosto-Settembre ... Gorizia
(L. 729–828) Settembre-Ottobre ... Zagabria (1)
(L. 917–1000) Novembre-Decembre ... Gorizia (1)

Sign. *1064.* kod. 1595–1596, pap., 311×212 (273×197) mm, u dva dijela.

Sadržaj kao u kod. sign. 1063; zabilježili smo u prvom dijelu:

1596 (L. 267–339) Aprile-Maggio ... Trau (1), Lubiana (1)

Sign. *1081.* kod. 1612–1613, pap., 307×211 (275×205) mm, 535 l., uvezan.

Sadržaj kao u kod. sign. 1063; zabilježili smo:

1613 (L. 28–70) Gennaro-Febraro ... Del Monte Orazio, sergente Maggiore in Dalmazia, capitolo di lett. 28 gen.

Sign. *1083.* kod. 1614–1615, pap., 304×203 (277×202) mm, 620 l., uvezan.

Sadržava vijesti (avvisi) Timoleonta Mozzija, Bart. Dardana i dr. upućene urbin. vojvodi Franji Mariji II.; zabilježili smo:

1615 (L. 443–492) Agosto-Settembre ... Humiglienovic Georgii, Della Rovere Stephani et Moran Nicolai. (Izvještaji o pustošenju Herceg-Novog, koje je izvršilo mletačko brodovlje 29. VIII. 1615.)

Sign. *1090*. kod. 1621, pap., 315×210 mm, 493 l., uvezan.

Sadržava vijesti ili obavijesti (avvisi) različitih osoba upućene urbin. vojvodi Franji Mariji II. Zabilježili smo vijesti iz ovih naših gradova:

(L. 1–75) Giugno-Luglio ... Belgrado (2)

(L. 217–324) Settembre-Ottobre ... Ragusa (2)

Sign. *1113*. kod. XV i XVII st., pap., 287×194 mm, I+700 l., uvezan.

Sadržava razne historijske spomenike; za nas su interesantni, jer govore o uskočkom ratu, ovi spisi:

(L. 308–317) Breve narrazione della guerra nata tra l'arciduca Ferdinando d'Austria e la rep. di Venezia, 1615.

(L. 318–326) Successi tra l'armata veneta e spagnuola nell golfo di Venezia, 1617.

(L. 344–345) risposta dell'ambasciatore: Che i negotti di Germania non havevano che fare-gli Uscocchi tornavano di nuovo a Segna.

(L. 361–377) Ferdinando, arciduca, risposta al manifesto della rep. di Venezia.

(L. 378–416) Modo di accomodare le controversie tra la casa d' Austria e la rep. di Venezia.

(L. 417) Rep. di Venezia risposta all'ambasciatore Reballa.

Karlo Horvat objelodanio je sve ove spise (osim drugoga) u već citiranom djelu Monum. historiam Uscocchorum illustr. Zagrabiae 1910 P. 1., str. 216–223, 224–244, 391–397, 487–488. Osim toga on je iz ovog kodeksa objelodanio još spis (L. 333–336) Capitoli della pace d'Italia sottoscritti a Parigi 5 sett. 1617. (Isp. o. c. str. 444–449.)

Sign. *1198*. kod. XV st., pap., 210×139 mm, 89 l., uvezan.

Sadržava pisma urbinskog vojvode Federiga Montefeltro, među ostalim dolazi i jedno pismo:

(L. 56) episcopo modrusiensi. Inc. Reditte sunt mihi littere ... U pismu se hvali djelo Nikole Modruškoga »De titulis et auctoribus psalmorum«. Isp. kod. sign. 586.

Sign. *1218*. kod. XVI–XVII st., pap., 260×193 mm, 214 l., uvezan.

Sadržava: Fontei Primionis Baptistae de risu, quod risus sit virtus. Dialogus.

U djelu razgovaraju: Michaelius Frangipane, Camutius i Venantius (Verantius!).

Sign. *1554*. kod. XVII st., pap., 282×203 mm, 135 l., uvezan, autograf i noviji prijepis.

Sadržava: Gaudenzi Paganini, vestibulum Peripati, liber in quo de vita, scriptis, interpretibus, aliquibus etiam sententiis Aristotelis, novo fere modo, disseritus.

Za nas ovi spisi mogu imati interesa, jer se u njima pobija mišljenje Franje Patriciusa o Aristotelu.

Sign. *1570.* kod. XVII st., pap., 280×202 (242×172) mm, 235 l., uvezan, autograf.

Sadržava historijske rasprave Gaudenzija Paganinija. Za nas su zanimljivi ovi spisi:

(L. 206–217) Ragusia libera, diatribe.

(L. 230–235) De iis qui religionis catholicae oppugnandae causa discesserunt ex Italia.

U drugom je spisu govor o raznim pristašama reformacije, koji su potekli iz Italije i nekadašnjih mletačkih posjeda, među ostalim spominju se Petar Pavao Vergerije mlađi i Markantun de Dominis.

Sign. *1604.* kod. XVII st., pap., 270×194 mm, 429 l., uvezan, autograf.

Sadržava rasprave i biografije slavnih ljudi iz pera Gaudenzija Paganinija; zabilježili smo:

(L. 312) de Andrea Dudithio.

Sign. *1607.* kod. XVII st., pap., 220×158 (204×140) mm, 131 l., autograf.

Sadržava manja djela Gaudenzia Paganinija; za nas je interesantan spis:

(L. 26–58) Francisci Patritii vita. Cap. I–IV.

Na rukopisu se nalazi dopuštenje za tisak datirano 12. II. 1647, ali biografija, čini se, nije bila tiskana.

Sign. *1619.* kod. XVII st., pap., 264×200 (283×200) mm, 198 l., uvezan.

Sadržava epigrame, pjesme i pisma Gaudenzija Paganinija i dr.; zabilježili smo:

(L. 92) de Francisco Patritio.

Isti epigram, čini se, dolazi i u kod. sign. 1610, kome je naslov: Gaudenzi Paganini historicum musaeum, Pisis an. 1639, ali iz opisa toga kodeksa ne može se to zaključiti.

Sign. *1631* kod. XVII st., pap., 267×190 mm, IV+382 l., uvezan.

Sadržava izvještaj o rimskom dvoru i živote kardinala. Među životopisima zabilježili smo:

(L. 99–103) Leopoldo Collonitz

(L. 375–376) Niccolò Radolovich.

Sign. *1640.* kod. XVIII. st., pap., 264×190 mm, II+482 l., uvezan.

Sadržava «Dnevnike« (Diarii, Giornali) ili životopise rimskih papa. Ovdje smo zabilježili:

(L. 451–482) Giustitie 1–8 fatte sotto il papa Giulio III: La morte di Giorgio Martinusio ...

Sign. *1689.* kod. XVII i XVIII st., pap., 273×200 mm, II+170 l., pisan od različitih ruku, uvezan.

Sadržava spise različitog sadržaja (izvještaje, sudske spise, stihove). Zabilježili smo:

(L. 62–63) Compendio dei delitti di lesa maestà dei conti Nadasti Serini e Frangipani contro sua maestà cristianissima.

Sign. *1703.* kod. XVIII. st., pap., 262×190 mm, III+264 l., uvezan.

Sadržava razne spise o mletačkoj povijesti, među ostalim tu dolazi pismo Paola Sarpija upućeno mletačkom duždu:

(L. 149–189) dell'impero della serenissima republica veneta nel mare adriatico.

Isp. P. Sarpi. Opere varie. Helmstat, 1750. II, str. 327 i d.

Sign. *1727.* kod. 1679–1680, pap., 210×175 mm, 424 l., pisan od više ruku.

Sadržava vijesti ili obavijesti (avvisi); pribilježili smo:

1679. (L. 1–17) Settembre ... Lubiana (1)

Napominjemo, da smo kod sign. *169*, kod. XIV–XV st., perg., 427×290 mm, II+330 l., koja sadržava djelo: Bartoli de Saxoferrato. Lectura super Digesto novo cum raris scholiis ex Bartolo, Balbo et Paulo de Castro našli zabilježeno, da ga je pisao Innino Dasmatich, ali ovaj podatak nismo mogli provjeriti, jer nismo imali na raspolaganju potrebne literature.

Osim u kodeksima, koji su ovdje zabilježeni, možemo s pravom pretpostavljati, da se u Urbinskoj knjižnici nalazi još građe o nama, samo mi na osnovu opisa, koje daju katalozi, to nismo mogli ustanoviti. Ovo vrijedi u prvom redu za zbirku »vijesti« ili »avvisa«, za koju je već Karlo Horvat utvrdio, da sadržava vanredno dragocjene podatke za našu povijest.[11] Sabirajući spomenike za uskočku povijest on je na osnovu uvida u rukopise urbinske knjižnice pronašao i ispisao[12] velik broj zanimljivih podataka iz cijelog niza kodeksa, koje mi na osnovu kataložnog opisa nismo registrirali. To su kodeksi: sign. 1057–1060, 1065–1067, 1069–1076, 1078–1080, 1082 i 1085. Očito je, da ni to nije sve, jer se Horvat ograničavao uvijek samo na spomenike, koji su se ticali uskočke povijesti. Nešto je sigurno izmaklo i pažnji sabirača ovih podataka. Međutim i ovo, što je pocrpljeno, sasvim dovoljno kaže, koliko je raznolike i važne građe sabrano u Urbinskoj knjižnici i koliko je njeno značenje za našu kulturnu i političku povijest.

BILJEŠKE

[1] Cosimo Stornajolo. Codices Urbinates latini. Romae. 1902–1921. T. 1–3 (Bybliothecae apostolicae Vaticanae codices manu scripti – recensiti iussu Benedicti XV. p. m.)
[2] C. Stornajolo. O. C. T. 1. predgovor X.
[3] Jakob Burckhardt. Die Kultur der Renaissance in Italien. 10. Aufl. Leipzig, 1908. Bd. I, str. 207.
[4] J. Burckhardt o. c. str. 50.
[5] Ugolini i Marcolini nazivlju ovaj čin rimske kurije »opera ladra« (Isp. C. Stornajolo. Codices urbinates graeci. Romae, 1895. Predgovor str. XLIII.)
[6] C. Stornajolo o. c.
[7] C. Stornajolo. Codices urbinates graeci. Romae, 1895. (Bybliothecae apostolicae Vaticanae codices manu scripti recensiti iussu Benedicti XV p. m.)
[8] Notizie istorico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de Ragusei. Ragusa, 1803. T. II., str. 13.
[9] Rukopisi tičući se južno-slovinske povjesti u arkivih srednje i dolnje Italije (u Radu Jug. akad. XVIII/1872, str. 241 i dr.)
[10] Izvješće o radu u rimskim arhivimâ a napose u vatikanskom (u Ljetopisu Jug. akad. 21, str. 113 i dr.)
[11] »Osim vijesti o Uskocima u urbinatskim zbirkama Avvisa« imade vanredno mnogo vijesti iz Hrvatske napose o turskim ratovima a i ostalih važnijih vijesti, što će ih hrvatski historik moći vazda dobro upotrijebiti (K. Horvat: Monumenta historiam Uscocchorum illustrantia. Zagrabiae 1910–1913. P. I., str. XII)
[12] K. Horvat o. c. P. I–II passim.

Résumé

LES MANUSCRITS DE LA BIBLIOTHÈQUE URBINATE IMPORTANTS POUR L'HISTOIRE CROATE ET SPÉCIALEMENT POUR CELLE DE ZADAR

Hors du territoire de la Croatie il existe une quantité assez remarquable de chartes, de manuscrits et de livres croates rares, qui sont aujourd'hui peu connus.

Pour rendre ce matériel accessible à l'étude, il est indispensable d'en faire un recensement systématique.

Comme travail préliminaire l'auteur recommande d'inventorier ces materiaux d'après des catalogues imprimés, autant qu'ils existent. Poursuivant ce but l'auteur s'occupe dans cet article de la bibliothèque des ducs d'Urbino, qui forme aujourd'hui une section de la Vaticana et qui renferme dans ses collections un nombre considérable de manuscrits et d'imprimés importants pour les études du passé croate et celui de Zadar.

A la base des données que tendent les catalogues imprimés de cette bibliothèque, l'auteur registre en détail tout ce qui pourrait être intéressant pour les recherches scientifiques yougoslaves.

ZAGREB JADRANSKI INSTITUT ZNANOSTI I UMJETN

SADRŽAJ

BARAC ANTUN

Uvodna riječ (Avant-propos) 5–6

MAŠTROVIĆ ANTE

Zadar u Narodnooslobodilačkoj borbi (Zadar pendant la lutte de libération nationale) 7–16

SEISSEL JOSIP

Urbanistički lik i problemi rekonstrukcije grada Zadra (Aspect urbaniste et problèmes de reconstruction de la ville de Zadar) 17–35

SKOK PETAR

Postanak hrvatskog Zadra (Origine de Zadar ville croate) 37–68

CVITANOVIĆ VLADISLAV

Otoci Iž i Premuda (Les îles d'Iž et Premuda) 69–107

ANTOLJAK STJEPAN

Miscellanea Jadertina

1. *Tri priloga za proučavanje historijske topografije zadarskih otoka i okoline Zadra* (Trois contributions à l'étude historique de la topographie et toponyme des îles de l'archipel de Zadar) 109–141
2. *Dva priloga proučavanju povijesti hrvatske književnosti u Zadru* (Deux contributions à l'étude de l'histoire de la littérature croate à Zadar) 142–151

STRGAČIĆ ANTE

Papa Aleksandar III u Zadru (Pape Alexandre III à Zadar) 153–187

MARJANOVIĆ MILAN

Vladimir Nazor u Zadru (Vladimir Nazor à Zadar) 189–238

RAVLIĆ JAKŠA

Luka Botić u Zadru (Luka Botić à Zadar) 239–255

FIJO OLIVER

Pomorstvo zadarsko-šibenske regije u drugoj polovini XIX. stoljeća (Navigation of the region of Zadar and Šibenik in the second half of the 19th century) 257–275

MATIJEVIĆ ANTE

Zadarsko porijeklo korala osorske katedrale (L'origine zaratine ⟨de Zadar⟩ de chorals d'Osor) 277–303

FILIPI AMOS-RUBE

Podrijetlo jednog ugljanskog kaleža (Provenance d'un calice d'Ugljan) 305–309

JURIĆ ŠIME

Kodeksi urbinske knjižnice važni za hrvatsku, napose zadarsku povijest (Les manuscrits de la bibliothèque urbinate importants pour l'histoire croate et spécialement pour celle de Zadar) 311–331

Tehnička redakcija i grafička oprema
Radoslav N. Horvat
Korekturu izvršio
Dr. Ivan Ilić
Štampano u tiskari
Izdavačkog zavoda Jugoslavenske akademije
Strojni slog
M. Adamek, A. Voćanec, I. Rozinger i F. Regel
Prijelom M. Glogovšek
Štampali
V. Čepin, M. Potočnjak i M. Štefanec
Uvezano u knjigovežnici
Izdavačkog zavoda Jugoslavenske akademije